

Закон за движението по пътищата Рискови ситуации в пътното движение

Възприятие – Оценка – Овладяване

Ново: Сега вече в превод на шест чужди езика –
виж на гърба

Издател

SVG Bundes-Zentralgenossenschaft
Straßenverkehr eG
Breitenbachstraße 1
60487 Frankfurt am Main
www.svg.de

Автори

Михаел Хес (МН-Konzept)
Клаус Шу (VKM)

Концепция и оформление

VKM • Verkehrssicherheit Konzept & Media GmbH
www.vkm-dvr.de

Консултанти

Олаф Рандцио, Кай Уве Рихтер

Снимки, изображения

Adobe Stock, DVR, Fotolia, VKM, Герхард Зербес

Франкфурт 2021
Версия 01-2021

Съдържанието на тази брошура е със защитени авторски права. Препечатването, размножаването, използването и обработката на брошурата в електронни системи изискват изричното писмено одобрение на SVG.

Материалът е подготвен с най-голямо внимание; но не може да се даде правна гаранция за коректността на отделните данни.

Цитираните закони, наредби, стандарти и директиви са валидни в съответното им актуално издание.

Що е риск?	4
Рискове в пътното движение	6
Метеорологичните условия като рисков фактор	8
Разсейването като рисков фактор	10
Правилна оценка на рисковите ситуации	12
Защо стресът увеличава риска	14
Правилен подход към рисковете	16
Програми за безопасност за товарни автомобили	18

Що е риск?

В разговорния език понятието „риск“ често има значението на „несигурност“ или „опасност“. Това, обаче, не е съвсем правилно.

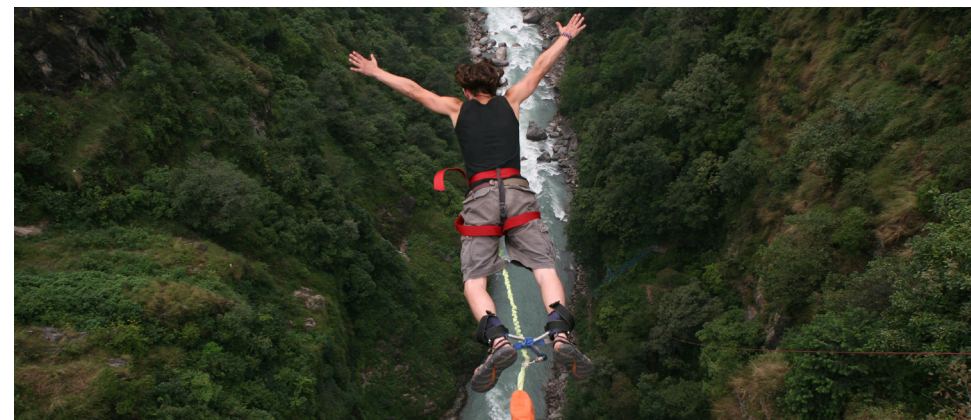
По-скоро рискът е събитие или **решение с неясен резултат**.

Това се отнася за всички сфери на живота: Независимо от това, дали вземате решение за ново работно място, брачен партньор, покупка на автомобил или на жилище: Успехът на начинанието винаги е несигурен. Решението, което вземате, може да доведе до желаната цел, но нещата могат и да се объркат. За риск се говори тогава, когато някое събитие или действие може да доведе до щети или загуби.

Въпреки това хората вършат неща, които обикновено се класифицират като опасни: Много хора практикуват спортове, които могат да причини наранявания и дори не може да бъде изключен рискът от фатален инцидент. Например, ако карате мотоцик-

лет, рискът от нараняване, пропорционално на изминатите километри, е девет пъти по-висок, отколкото при шофиране на кола. Дори рискът от смъртоносен инцидент е 25 пъти по-висок. Очевидно, емоцията от такива занимания е по-голяма от предполагаемия риск.

Ако сте професионален шофьор, не можете да изпълнявате работа си, без да рискувате. Рисквете (разбирани като „неясен резултат“), започват още със запалване на автомобила и ако не сте готови да ги поемете, не трябва изобщо да излизате от гаража. Всеки шофьор всеки ден поема риска да загине или да бъде ранен в катастрофа или да причини щети на други хора. Значи ли това, че няма значение как се отнасяме към рисквете? Със сигурност не. Тази брошура трябва да ви помогне в работата ви като шофьор на товарен автомобил да разпознавате и правилно да оценявате рисквете.

Рискове в пътното движение

Обективно погледнато, участието в пътното движение е опасно: Доказателство са повече от 300 000 инцидента с пострадали хора и 380 000 ранени в Германия (2019 г.) При това 3 046 души са загинали и 65 244 са сериозно ранени. Към това се добавят и повече от 2 милиона катастрофи със сериозни материални щети.

Какво общо има това с нашата тема за подход към рисковите ситуации? Отговорът е ясен: Ако несъобразена скорост, не спазване на дистанция и на предимството са причина за множество инциденти - понякога сериозни или дори фатални - логично възниква въпросът, дали водачите са се справили добре с рисковете в съответните ситуации. Възможно е те да не са разпознали рисковете. Или да не са ги оценили правилно и съответно да са взели грешно решение. Тези грешки могат да имат лоши последици, както за самия водач, така и за другите.

Поемате ли твърде големи рискове?

Неправилно поведение на шофьори на автобуси при катастрофи с пострадали хора

Източник: Статистическа служба Референтна година 2019

Поемате ли твърде големи рискове?

Неправилно поведение от шофьори на камиони при катастрофи с пострадали хора

Източник: Статистическа служба Референтна година 2019

Метеорологичните условия като рисков фактор

Всяка година заради метеорологичните условия се случват множество инциденти. Лоша видимост заради силен дъжд или мъгла, хлъзгави пътища заради дъжд, сняг и лед – на кого не се е случвало? Обаче не е задължително такива метеорологични условия да доведат до инцидент. Дори и да звучи банално: Неблагоприятните метеорологични условия също могат да бъдат овладени чрез съобразяване на скоростта, увеличаване на дистанцията и повишено внимание.

Всеки, който познава рисковете от определени метеорологични условия и ги приема сериозно, може да се подготви за тях: с подходящото оборудване на автомобила, с поведение, адаптирано към времето и с подходящ стил на шофиране. Правната уредба включва цяла поредица от изисквания за задължително оборудване на автомобила и за поведение на шофьора, които трябва да се познават и да се спазват.

Важно при дъжд и влага:

- Достатъчна дълбочина на протектора на гумите
- Изправни чистачки с добри пера
- Работещ климатик за издухване на стъклата срещу запотяване

Така трябва да подготвите автомобила си за зимата:

- Монтирайте зимни гуми с достатъчна дълбочина на протектора.
- Подгответе зимно оборудване (лопата, подложки срещу боксуване, пясък и др.)
- Наредбата за транспортните фирми за пътнически превози дава точни инструкции за шофьори на автобуси.
- Покривът на автомобила трябва да е изчистен от сняг и лед.
- При техническия преглед на автомобила преди излизане, трябва да се провери дали светлините работят и дали стъклата на фаровете са чисти.

Освен това е добре в автомобила да има топла напитка, малко храна и одеяло за случаи на продължителни задръствания или непредвидени престои.

Правилен стил на шофиране

В Правилника към Закона за движение по пътищата има редица правила, които се занимават с поведението на водача при определени метеорологични условия. Тези разпоредби могат да бъдат намерени на различни места:

— Скорост

По принцип скоростта на движение трябва да е такава, че автомобилът винаги да е под контрол. Скоростта трябва да е съобразена с пътните условия, трафика, видимостта и метеорологични условия. Това обикновено означава: Трябва да се кара бавно. Ако заради мъгла, снеговалеж или дъжд видимостта е под 50 m, не трябва да се кара с повече от 50 km/h, освен ако с пътен знак не е определена по ниска максимална скорост. Дори ако пътната настилка е плъзгава, трябва да можете да спрете до там, докдето имате видимост. При видимост под 50 m трябва да се кара с максимално 50 km/h.

— Дистанция

По принцип дистанцията до предния автомобил трябва да е такава, че да можете да спрете при внезапно спиране на предния автомобил. Това важи и за случаите с лоша видимост и плъзгава пътна настилка. На магистрала, автомобилите над 7,5 тона при скорост над 50 км/час, трябва да спазват минимална дистанция от 50 метра. Извън населените места автомобилите със специално ограничение на максималната скорост и композиции, по-дълги от 7 метра, трябва да се спазват дистанция, равна на удвоената безопасна дистанция (равна на скоростта) плюс собствената дължина на автомобила.

— Изпреварване

Автомобили с общо тегло над 7,5 тона

нямат право да изпреварват при видимост до 50 метра поради мъгла, снеговалеж или дъжд.

— Забрана за движение в лявата лента

На магистрала и скоростни шосета, товарните автомобили с общо тегло над 7,5 тона, включително ремаркета и влекачи, нямат право да се движат в лявата лента при видимост до 50 метра поради силен снеговалеж или дъжд. Това важи и при заледена пътна настилка.

— Осветление

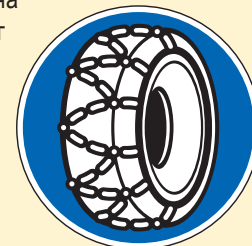
Фаровете за мъгла могат да се включват само при видимост до 50 метра.

- При лоши метеорологични условия, пътуването **с опасен товар** трябва да се прекрати.

Използване на вериги за сняг:

- След този знак пътуването може да продължи само с поставени вериги за сняг.
- Това се отнася и за случаите, когато на пътното платно няма сняг или лед.
- Вериги за сняг трябва да има поне на теглещите колела.
- При използване на вериги за сняг максималната скорост е 50 км/час.

При поставяне на веригите за сняг внимавайте за собствената си безопасност.

Разсейването като рисков фактор

Експерти са установили, че при всяка десета катастрофа с пострадали хора, рисков фактор е разсейването на водача. Това означава, че 300 души годишно губят живота си в пътно-транспортни произшествия, защото някой се е разсеял.

Какво точно е разсейването? Разсейване е, когато вниманието се отклони от същинското шофиране (следене на пътната обстановка, управление на автомобила и др.) и се насочи към други занимания. В такива случаи за същинското шофиране остава част от вниманието или дори никакво внимание.

Някои хора смятат, че могат да вършат няколко неща едновременно, например да шофират и да ядат или да прелистват пътни-

те документи и да вършат всичко с необходимото внимание. Това, обаче, е измамно, защото вниманието към едната или към двете дейности задължително намалява. Който по време на шофиране чете SMS на телефона си, преминава известно разстояние "на сляпо", дори и ако от време-навреме вдига поглед към пътя.

Разсейването увеличава риска от катастрофа, това е доказано. Трудно е да се установи колко се увеличава риска от катастрофа при различните странични дейности. Проучвания са установили опорни точки, които са представени в таблицата на отсрещната страница.

Едно е сигурно: Особено опасни са дей-

ности, при които погледът се отклонява за по-дълго време от пътя. Също така са особено опасни странични дейности със силна емоционална ангажираност, например слушане на радиопредаване за важно спортно състезание или водене на телефонен разговор по важна тема.

Какво да направите срещу разсейването? Ако възнамерявате да вършите каквото и да е, което не е свързано с шофирането, се запитайте: Сега ли трябва да го направя или мога да го отложя, например до следващата почивка? Мога ли да си го позволя при тази пътна обстановка или това ще ме разсее твърде много? По време на шофиране не се занимавайте с неща, заради които трябва за дълго да отклоните поглед от пътя или които ви създават силни емоции.

Колкото по-голям е този фактор, толкова повече се увеличава рискът от катастрофа.

Набиране на телефонен номер (телефонът е в ръката на шофьора)	12.2
Четене/писане (включително на таблет)	9.9
Държане на предмети	9.1
Дълго отклоняване на погледа към други обекти извън автомобила	7.1
Четене/писане (на мобилен телефон)	6.1
Държане на мобилен телефон	4.8
Сърфиране в интернет (мобилен телефон)	2.7
Обслужване на климатика	2.3
Телефониране (телефон в ръката на шофьора)	2.2
Обслужване на радиото	1.9
Ядене	1.8
Пиене (безалкохолни напитки)	1.8
Разговор със спътника	1.4

Източник: Driver crash risk factors and prevalence evaluation using naturalistic driving data (Virginia-Studie)

Правилна оценка на рисковите ситуации

Когато сте участник в пътното движение, трябва да наблюдавате различни неща: автомобили, хора и предмети край пътя, от които се състои пътната ситуация. Трябва да можете да отделите важното от маловажното, да предвидите намеренията на другите и да прецените собственото си поведение. Доколко ще успеете, зависи от опита ви, но и от вниманието, с което подходите. Понякога опасната ситуация се различава от не опасната само по дребни неща.

Особено внимание заслужават така наречените не обезопасени участници в движението. Това са хора, които се движат с превозни средства без каросерия, предпазни устройства, колани и въздушни възглавници и които при катастрофа са изложени на по-голяма опасност от нараняване. Такива са най-вече пешеходците, децата, велосипедистите и мотористите. Към тях е нужно

особено внимание и предвидливост.

Опасно е винаги, когато те пресичат пътя на автомобили. Такива случаи са например, когато пешеходци пресичат улица, велосипедисти или мотористи завиват надясно или наляво, пресичайки автомобилното движение. В такива ситуации винаги трябва да се запитате:

- Какво смята да прави другият?
- Видял ли ме е другият?

За да си отговорите на втория въпрос, трябва да проследите погледа на другия участник в движението. Гледа ли към вас и вижда ли приближаващия се камион или гледа на другата страна? Внимава ли или е разсеян? Каква е видимостта?

Важна е също и преценката на скоростта. Често скоростта на мотопедите се подце-

нява. Понякога и велосипедистите могат да карат по-бързо от очакваното: Спортни модели, качени на състезателен или планински велосипед, понякога развиват голяма скорост. Дори и модерните напоследък тротинетки могат да бъдат доста бързи.

Доста от възрастните хора не виждат и не чуват добре, а също и трудно се движат. Децата пък са енергични и импулсивни. Заради ниския си ръст те често не могат да виждат над леките автомобили и не могат правилно да преценяват разстояния и скорост.

Затова § 3 (2a) от Правилника към Закона за движение по пътищата изисква от шофьорите такова поведение към деца, хора с увреждания и възрастни хора, че те за не бъдат застрашени. Това поведение включва най-вече намаляване на скоростта и готовност за спиране.

Защо стресът увеличава риска

„Днес пак бях под стрес!“ – думата „стрес“ се използва във всекидневието, за да се означат събития, ситуации или обстоятелства, които се възприемат като натоварващи или общо като неприятни. Това разбиране е неправилно, защото стресът е явление, което се отнася за отношението между човека и заобикалящата го среда.

Стресови фактори, т.е. обстоятелства, които пораждат стрес, има достатъчно. Във всекидневието на професионалния шофьор такива са например пътни ситуации, бър-

зане, студ или горещина, лоша видимост, грижи за товара, неприятности с клиентите. Когато възникнат такива обстоятелства, организмът се приспособява към тях и реакцията на всеки е различна. Ако се появят едновременно или непосредствено един след друг няколко стресови фактора, организмът не може да ги неутрализира. В такъв случай трайният стрес може да повлияе на здравето.

Стресът влияе върху нашето възприемане на рисковите ситуации: Пулсът се ускорява,

зрителният ъгъл се стеснява, като че ли гледаме в тунел. Под въздействие на стреса много хора стават раздразнителни и агресивни. При стрес се променя и преценката на ситуацията: Шофьори, които нормално спазват правилата за движение, е възможно под въздействие на стреса да карат твърде бързо, твърде близо до предния автомобил или да преминат на червен светофар. Може да се обобщи: Който е под стрес, създава рискове. В семинара сте дискутирали такива примерни ситуации. Видели сте колко бързо нараства опасният стрес.

Как може да се предотврати това? Когато сте под стрес, се постарайте да се отпуснете. Не се разсейвайте ненужно. Наблюдавайте се: Държа ли се както обикновено или стресът ме държи? И оценете правилно възможните последици: Катастрофа с тежко ранени хора е по-лошо, отколкото ако закъснея или не спазя даденото обещание.

Стресови фактори

Преценка

Реакция

Продължителност
Честота
Интензивност

Организъм

Възприемчивост
Самочувствие
Работоспособност

Мисли
Чувства
Нерви
Органи
Мускули

Правилен подход към рисковете

Да обобщим: Ако не можете да поемате никакви рискове, не можете да упражнявате професията си. Но можете да положите усилия да намалите рисковете. Какво трябва да направите?

Трябва да поддържате себе си и автомобила си в добра форма. Особено през зимата автомобилът трябва да е добре оборудван и да му се прави подробен преглед преди излизане от гаража. Стилът на шофиране трябва да е съобразен с метеорологичните условия.

Ако се разсейвате, рискът от катастрофа се увеличава. Затова се отнасяйте правилно към нещата, които могат да ви разсеят. Не се разсейвайте ненужно, а отложете тези дейности за следващата почивка.

Освен това трябва правилно да преценявате рисковете и да различавате опасните от не опасните ситуации. Вашите знания и опит ще ви помогнат да го направите. Ще мине ли велосипедистът без предимство или ще изчака? Ще слезе ли на платното старата жена или ме е видяла? Ще остане ли детето на тротоара или неочаквано ще хукне през улицата?

Трябва да сте наясно какви последици имат вашите решения: Достатъчна ли е дистанцията ми до предния автомобил при тази видимост и пътни условия или да я увелича? Достатъчно ли е разстоянието, за да спра до завиващия мотор или още да намаля скоростта?

Правилната оценка на рисковете включва и критичното самонаблюдение: Всичко ли е под контрол или разчитате на късмета? Вземате ли разумни решения или стресът ви тласка към необмислени постъпки?

Ако се съобразите с тези съвети, ще можете по-добре да овладеете рисковете на професията. Желаем ви добър път!

Програми за безопасност за товарни автомобили

Има различни мнения за опреснителните курсове за шофьори: Някои са на мнение, че за опитни шофьори това не е необходимо. Други може би си мислят, че курсовете са посветени на усъвършенстване на уменията за шофиране. Който е участвал в такива курсове, знае за какво става дума. Мотото на програмите за безопасност е: Безопасно шофира този, който не попада в опасни ситуации. Затова участниците в такава програма за безопасност учат как да възприемат рисковете и как да ги преценяват правилно, за да избегнат опасностите.

И всичко това не е на теория, а на практика в автомобила на тренировъчния полигон. Програмите за безопасност включват също и управление и спиране на автомобила върху различни пътни настилки. Дават се полезни съвети за правилно регулиране на шофьорската седалка, за видимостта от кабината и за използване на автоматичните системи в помощ на шофьора. Упражненията се провеждат със собствен автомобил.

При поискване могат да се разгледат теми, специфични за отделни фирми. Затова тези курсове са добро допълнение към семинара, който току-що завършихте.

Регионални корени – национална мрежа

- Румънски език
- Полски език
- Турски език
- Български език
- Руски език
- Чешки език